
СМІХОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІЙСЬКОВОЇ ТА ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В МОВЛЕННІ МЕДІАЕКСПЕРТІВ

Галаур С. П., Педченко С. О., Галаур С. П.
DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-554-9-5>

ВСТУП

Роки російсько-української війни репрезентували еволюцію сміхового дискурсу та особливий вияв мовних засобів у ньому. Гібридний, а незабаром і повномасштабний конфлікт, безперечно, оприявлював себе в дискурсах різних соціальних мереж та медіа. Традиційні тропи із сміховим кодом зазнавали оновлення, оскільки номінували «нові реалії й поняття, людей та їхні чесноти», підкреслювали «особливу характеристику їхніх авторів: образність мислення, здатність переосмислення дійсності та велике почуття гумору, з якими безперервно виникають нові метафори чи метонімії, звужуються чи розширюються попередні значення слів тощо»¹.

Сучасний сміховий дискурс завжди був об'єктом прискільки уваги лінгвістів (А. Бондаренко, Л. Семенюк, І. Кімакович, О. Косяк, .О. Мушкудіані та ін.), проте особливої ваги в науковому висвітленні набули засоби сміхової культури українців в мовленні військових експертів у перші місяці повномасштабної війни.

1. Аналіз дискурсу військових експертів

Військові експерти – це здебільшого колишні, проте досить часто чинні військовики, рідше просто спеціалісти у військовій справі, що можуть із позицій свого досвіду чи знань аналізувати ситуацію на фронті, давати належну оцінку воєнним діям, передбачати їхні наслідки. Завдання військового експерта – донести важливу інформацію про події на фронті до пересічного глядача (слухача,

¹ Кремень Т. Новітні сленгізми-неологізми – мовне віддзеркалення війни. Укрінформ: мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3490258-novitni-slengizmineologizmi-movne-viddzerkalenna-vijni.html>

читача). Відомо, що всією інформацією для прогнозування майбутніх воєнних подій володіє винятково військове командування України, тому військові експерти можуть аналізувати, покликаючись на офіційні й неофіційні знання, представляючи свої думки, домисли та навіть напівправду. Їх часто називають військовими аналітиками, медіаекспертами, запрошують на телебачення.

Дискурс військових експертів уналежнюємо до військового дискурсу, що виконує важливу для суспільства функцію: оприлюднюючи подію, він перетворюють її з «речі-в-собі» на «спадок суспільства», фіксує історію, утворює «сучасну картину світу»². Специфіка військової діяльності передбачає такі риси військового дискурсу, як міжчасовий актуальний характер, маскулінність семантики, тісний зв'язок з іншими, суміжними видами дискурсу (наприклад, з воєнно-політичним) та з тими, «з якими військовий дискурс пов'язаний на лінгвістичному рівні», а також «такі риси мови, як стислість, лаконічність, гранична ясність і точність, що покликані максимально виключити будь-яку двозначність»³.

Військові експерти зазвичай мають свої канали, блоги, об'єднують певні інтернет-спільноти, користуються серед підписників значною довірою. Остання пов'язана з діалогією формою спілкування військового експерта з аудиторією та інтимізувальною функцією мови адресанта – створення «ефекту <...> дружби та безпосереднього емоційно-інтелектуального спілкування»⁴, коли автор, ураховуючи безпосередній вплив своєї мови на адресата⁵, застосовує для нього «різні прийоми та способи організації мовного матеріалу, спрямовані на “переконання” та експресивну “обробку”»⁶.

Слід пам'ятати, що військовий експерт – спеціаліст у своїй справі, йому треба показати високу обізнаність у мистецтві ведення війни, інтелектуальність, тому основними одиницями його дискурсу, як військового, є терміни. Сучасному інтелектуальному глядачеві (слухачеві, читачеві) загалом неважко зрозуміти мову інституційного,

² Татаренко К. Лінгвістичні особливості висвітлення військового дискурсу (на прикладі АТО) у ЗМІ. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. 2015. Вип. 56. С. 299.

³ Корольова Т., Соріч Р., Александрова О. Військовий дискурс та особливості його перекладу. Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 2021. № 33. С. 372.

⁴ Бабич В. І. Стратегія інтимізації та тактики її реалізації в ідіодискурсах Р. Фроста та К. Сендберга (на матеріалі англomовного поетичного дискурсу модернізму). Одеський лінгвістичний вісник. 2016. Вип. 8. С. 7.

⁵ Фурист Н. Структура інтимізації як мовленнєвого акту. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2009. Випуск 4. С. 272. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3657/Furyst.pdf?sequence=1>.

⁶ Корольова А.В. Типологія наративних кодів інтимізації в художньому тексті: монографія. К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. С. 32.

фахового спілкування, водночас, шукаючи роз'яснень та емоційної підтримки в медійному просторі, він потребує ясності тлумачень, їхньої простоти, як логічності доказів, так і водночас їх емоційно-оцінного забарвлення. Очевидно, саме із цієї причини військовий експерт використовує термінологію як у її об'єктивному, так і суб'єктивному аспектах, «інтимізує» її. Остання дія спричинює активізацію поля сміхової культури українців. Терміни із суб'єктивним тлумаченням різко контрастують на тлі серйозної, унормованої інформації, тому стають основою для комічного. З-поміж таких «термінів» – маркерів дискурсу військових експертів чільне місце посідають військові та воєнно-політичні одиниці.

Військова лексика є особливим класом мовних одиниць і охоплює слова, безпосередньо пов'язані з військовою справою, засобами ведення збройної боротьби. Існують різні класифікації військової лексики, і, що найцікавіше, вони активно представлені в наукових розвідках російських дослідників і дуже спорадично українських (переважно вивчають військову термінологію часів козацтва чи в художніх текстах), що потверджує зацікавлення до мілітаризації суспільства, а то й схильність до агресії наших сусідів навіть з наукових спільнот. Ю. Байло звернула увагу на доволі розлоге ранжування військової лексики: 1) військова термінологія (вузькі, власне військові терміни, термінологізовані одиниці, загальноновживані терміни, терміносполучення та жаргонізми), військово-командні та військово-ритуальні одиниці; 2) термінологічна спеціальна лексика і професійна загальноновживана лексика; 3) військова термінологія, неофіційні еквіваленти військових термінів, військові арготизми; 4) військові терміни та військово-побутова лексика; 5) військова термінологія, військово-технічна термінологія та емоційно забарвлена військова лексика⁷. Як би не класифікували військову лексику, помітно, що можна загалом вирізнити її об'єктивний та суб'єктивний рівні.

На об'єктивному рівні, очевидно, перебувають військові терміни – слова і словосполучення спеціальної мови, створені або запозичені для точного визначення спеціальних понять та маркування спеціальних предметів у військовій галузі. Учені дотримуються тієї думки⁸, що найбільш значний обсяг військової лексики становлять військові (визначають поняття, безпосередньо пов'язані з військовою справою, засобами ведення збройної боротьби) і військово-технічні терміни.

⁷ Байло Ю. В. Особливості поняття «військовий термін» (семантичний аспект). Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. Філологічні науки. 2013. Кн.3. С. 62-65.

⁸ Шаранова Ю., Бесклетна О. Проблема класифікації англомовної військової лексики в парадигмі лінгвістичних досліджень. Закарпатські філологічні студії. Випуск 19. Том 2. С. 57.

Останні, підтримаємо думку І. Литовченко, употужнили військову термінологію унаслідок досягнень науково-технічного прогресу, що спричинив якісний стрибок у розвитку засобів військової справи – військотехнічну революцію⁹.

Уживання термінів обмежене офіційною військовою літературою, у дискурсі військового експерта такі мовні одиниці активні, проте досить часто потребують нейтралізації, створення еквівалентів, у зв'язку із чим можна говорити про суб'єктивне вживання військових термінів. Суб'єктивний рівень, а отже, і сміхову культуру українців, репрезентує експресивна військова лексика. Вона диференціюється за тематикою та способами репрезентації.

2. Вияв сміхової культури українців у тематичних групах військової лексики

Групуючи лексичні одиниці комічного спрямування, використаємо за основу класифікацію З. Дубинець, яка з-поміж військової лексики розрізняє: назви осіб, пов'язаних з військовою справою; назви зброї, військового спорядження та регалій; назви збройних сил, військових одиниць, стратегій та тактик ведення бойових дій та їх наслідків (див. про це¹⁰).

За нашим баченням, до першої групи зафіксованих у дискурсі військових експертів мовних одиниць слід уналежнити назви:

- представників ЗСУ, добровольців, визволителів України від російських убивць: *майстри з літакопаду, привид Києва, цигани-привиди, кіберкозаки, кіберпартизани, бандерівці*;

- злочинних окупаційних військ: *орки, русня, свинособаки, ваньки, пушкіністи, рашисти, z-окупанти, z-патріоти, друга армія світу*;

- мобілізованих у ході часткової мобілізації в країні-агресорці: *збіговисько військових злочинців, гарматне м'ясо, нове гарматне м'ясо, м'ясні фрикадельки, регулярна резервна армія, людина з повісткою, мобік, чмобік, мобілізанти, свіжомобілізований, офісний планктон*;

- військ кадировців: *тікток-війська, кадирівська елітка*;

- підготовлених зрадників: *російська консерва*;

- домашніх експертів з усіх військових питань: *диванні війська*.

Друга група найактивніше представлена найменуваннями:

⁹ Литовченко І.О. Уплив екстра- та інтралінгвальних чинників на розвиток військової лексики української мови. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. Серія «Філологічні студії»*. 2014. Вип. 10. С. 77–78.

¹⁰ Шаранова Ю., Бесклетна О. Проблема класифікації англійської військової лексики в парадигмі лінгвістичних досліджень. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 19. Том 2. С. 55.

– зброї ЗСУ: *калашмат, покемон, шайтан-труба, весло, біологічна зброя* (гуси, які розносять вірус по росії);

– сучасного військового одягу ЗСУ: *мультик, термуха*;

– спеціального обладнання українських і ворожих військ: *очі, ночніки, теплики* (прилади нічного бачення), *мангал* (металеві ґрати над баштою танка в армії росії для ймовірного захисту від Джавеліну та NLAW), *зуби дракона* (огороження, що використовують росіяни під час наступу ЗСУ), *бандеромобілі* (бойові автомобілі ЗСУ);

– ворожої російської (іранської) зброї: *торпеда судного дня* (російський підводний апарат «Посейдон», носій атомної бомби), *міф про другу армію світу, російська «високоточка», арсенал законсервованих російських ракет* (пріоритетна зброя росіян), *повітряні мопеди / балалайки / одоробла* (дрони).

До цієї групи вносимо і особливу лексему *Z-трофеї*, що маркує сумні реалії російсько-української війни XXI століття – трофеї російської окупаційної армії, якими стали вкрадені пральні машинки, телевізори, коштовні речі та шоколадна паста «Нутелла».

Найрепрезентативнішою є третя група військової лексики, яку використовують для опису стратегій і тактик ведення бойових дій та їхніх наслідків:

– *завдання із зірочкою* (побачити дрон у нічному небі);

– *прив'язуватися до дат* (влаштовувати терорестичну атаку на свята);

– *бавовна, бавовнятко, френдлі фаєр, щось відбулося (щто-то проізошло), міф про недоторканність Криму, щоденні новини з росії, російський прапорщик діяв у невстановленому місці, росіяни палять у місцях, заборонених для паління, кошмарити росіян (вдалі обстріли по російських позиціях);*

– *техногенна аварія, міст склався від втоми, міст стомився, достойне завершення дня народження путіна, відпрацювання мосту* (руйнація мостів армією ЗСУ);

– *тактичне перегрупування, крик доброї волі* (відступи росіян);

– *посадити на снарядний голод, росія провисає логістично* (розбомбити склади боєприпасів росіян);

– *воєнна авантюра кремля, велика позиційна війна росіян, затримді, усе йде за планом, успішно понести втрати, потерьнст, рф розраховувала, що спеціальна операція буде як легка прогулянка* (неуспішна повномасштабна війна росії);

– *відпрацювання тилової інфраструктури російської армії, За Єнота!, тактика поступового перемелювання, клонування українських військових* (успішний наступ ЗСУ);

– *дискотека, дзеркальна тиша, есемеска* (бойові дії);

– *чорнобаїти, байрактарити, стінгерити, джавелініти, двохсотити, трьохсотити, відправити до Кобзона, потрапити на концерт Кобзона, елітка йде до Кобзона, негативне зростання, від'ємне виринання, іти за російським кораблем (наносити ворогові великих втрат, знищити ворога);*

– *ескалація для деескалації (безглуздість військових дій росії).*

У дискурсі військових експертів найпоширенішими засобами лінгвалізації сміху слід визнати:

– метафори, у яких висвітлюється сутність одного явища через інше на основі асоціацій: *майстри з літакопаду, привид Києва, есемеска, росія провисає логістично, міст склався від втоми, міст стомився, посадити на снарядний голод, воєнна авантюра кремля тощо;*

– словотвірні засоби, зокрема префіксація: *кіберкозаки; суфіксація: русня, пушкінист, рашист; основоскладання: свіжомобілізований, тіток-війська, свинособаки; аббревіація + суфіксація: мобік, чмобік; переосмислення значення слова: орки, бандерівці, ваньки, завдання із зірочкою, офісний планктон, біологічна зброя; зрощення слів: затридні, потерьнет;*

– засоби контрасту, зокрема оксюмори: *регулярна резервна армія, дзеркальна тиша, негативне зростання; енантіосемія: усе йде за планом, потерьнет, тактичне перегрупування; поєднання неологізмів та історизмів: кіберпартизани;*

– алюзії: *торпедя судного дня, міф про другу армію світу, іти за російським кораблем;*

– міжмовна омонімія: *бавовна;*

– варваризми: *френдлі фаєр, што-то проізошло.*

До сказаного додамо, що сміхову культуру, за нашими спостереженнями, подеколи репрезентують військові жаргонізми – професійний жаргон військовослужбовців, наприклад, *теплик, мультик, калашмат*. Такі слова є унікальним явищем із військового життя ЗСУ, певна розмовна термінологія. Військові експерти зазвичай використовують їх для позитивного, доброзичливого опису побуту військовиків української армії.

3. Місце воєнно-політичної лексики в мовленні військового експерта

На зміни в словниковому складі мови дедалі більше впливають не вчені, а медійники. Вони продукують нові слова, провокують зрушення в мовних нормах. Аналізуючи дискурси військових експертів, помічаємо, що ці учасники комунікативних актів нерідко вирішують, які номени заслуговують на популяризацію, зокрема і політичні.

Інший заактивізований у мовленні військових експертів пласт лексем – політичних – необхідний для «просування певних ідей, емоційного впливу на громадян, вироблення суспільного консенсусу» та є «інструментом, що використовують у боротьбі за владу й статус». Цей інструмент «часто надмірно експресивний, маніпулятивний, гіперболізований, лозунговий»¹¹, тому, безперечно є сприятливим ґрунтом для виявлення сміхової культури українців.

У межах політичної лексики обираємо її підтип – воєнно-політичну лексику. Ми помітили, що дискурси військових експертів можна умовно, а то й чітко поділити на дві частини – аналіз подій на війні, коли превалює військова лексика, та аналіз політичної ситуації в Україні та за її межами, яка безпосередньо пов'язана з подіями на фронті. У процесі такого аналізу домінує воєнно-політична лексика.

Поняття воєнно-політичної лексики передовсім передбачає з'ясування поняття воєнної політики – частини загальної політики певних соціальних сил і спеціально створених ними інститутів влади, що спрямована на підготовку й використання (навмисне або вимушене, військове або невійськове) засобів збройного насильства для досягнення тих чи тих класових, національних або загальнолюдських інтересів, поставленої мети; для ведення війни або протидії їй¹². Воєнна політика має двобічний характер – внутрішній та зовнішній. Внутрішній аспект воєнної політики пов'язаний із виробництвом та удосконаленням засобів збройного насильства, теоретичним обґрунтуванням їх можливого застосування для внутрішньої стабілізації держави; до неї належать також проблеми, пов'язані з вибором концептуальних підходів до проблем безпеки, того чи того курсу воєнної політики в конкретних історичних умовах; розробка і прийняття воєнно-політичних рішень, воєнної доктрини, її реалізація. Зовнішній аспект охоплює всю діяльність, зорієнтовану на використання військових та невійськових силових засобів у міждержавних відносинах. Воєнну політику розмежовують на агресивну та оборонну, відповідно, формування сучасної української воєнно-політичної лексики із суб'єктивними рисами спостережено в межах концептуальної антиномії «агресія росії» – «оборона України».

Політична лексика постає як система, «у якій отримують вербальне втілення політична структура та політичне життя суспільства», а специфічна організація цього денотативного простору впливає

¹¹ Сучасна політична лексика : енциклопед. словник-довідник / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.; за наук. ред. Хоми Н. М. Львів : Новий Світ-2000, 2015. С. 3.

¹² Горлач М. І., Кремьє В. Г. Політологія: наука про політику: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. С. 24.

на склад та обсяг» аналізованого типу лексики¹³. О. Карабута диференціює політичну лексику на ядерну – «мовні одиниці світоглядно-філософського змісту, пов'язані з вираженням аксіологічних ідеологічних понять і категорій суспільної свідомості» та периферійну – одиниці з галузі міжнародного права, мікроекономіки, менеджменту, військової справи тощо, наголошуючи, що такий розподіл є досить умовним, бо «спостерігається рух з ядра на периферію практично на одному часовому зрізі»¹⁴, що й спостерігаємо нині. Так сталося, що в Європу прийшла війна. Україна захищає себе, а її міжнародні партнери підтримують і надають допомогу, і ця тема стала топовою в інформаційному просторі. Зрозуміло, що сучасний етап української мови демонструє перегрупування масивів політичної лексики й високий ступінь активізації саме її воєнно-політичного пласту.

Політична лексика, зосібна і її воєнно-політичний різновид, експлікує відкриту систему «номінативних одиниць різних за походженням, які спеціалізовані лексично (створені або запозичені терміни), семантично (загальноновживані слова, що отримали термінологічне значення) і фразеологічно (новостворені словосполучення номінативного характеру)»¹⁵, із яких саме третя група є релевантною для нас.

Апелюючи до різних класифікацій політичної лексики¹⁶¹⁷¹⁸ та її вияву в дискурсах військових експертів, пропонуємо таке тематичне ранжування експресивної воєнно-політичної лексики – маркера сміхової культури українців ХХІ століття:

1) воєнно-політична лексика, що описує відносини між державами, які воюють;

2) воєнно-політична лексика, що репрезентує глобальні міжнародні відносини на тлі російсько-української війни.

До першої групи лексики вналежнюємо назви:

– країни-агресорки та її союзників: *рф, ерефія, расія, расся, рашка, терраша, паралельний всесвіт, де люди не здатні до мислення, орколенд, країна процвітання, велична газова країна, країна, у якій 50% людей не бачили унітазів; територія білокартонплі*. Указуємо, що

¹³ Снісаренко Я. Суспільно-політична лексика як специфічна лексична категорія. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2012. № 26. С. 137.

¹⁴ Карабута О. Сучасна суспільно-політична лексика: семантико-структурний аспект. Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика»: збірник наукових праць. Випуск 19. Херсон: Вид-во ХДУ. 2013. С. 56.

¹⁵ Там само. С. 55.

¹⁶ Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики. К. Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 253 с.

¹⁷ Сліпушко О. М. Політичний і фінансово-економічний словник. К. : Вид-во «Криниця», 1999. 389 с.

¹⁸ Manik S. On Difficulties of Compiling Parallel Corpus of Socio-Political Terms. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2015. Vol. 198. P. 465–473.

надзвичайно популярним стало сполучення *на росії* як відповідь на традицію вживання в російських наративах *на Україні* з натяком на назву території, але не країни;

- державних інститутів країни-агресорки: *міністерство війни російської федерації, держдурка росії*;

- президентів росії, білорусі: *московський / білоруський фюрер, картопляний фюрер, бульбаи, путлер, бункерний*;

- воєнно-політичних дій країни-агресорки: *діставати з кишень ядерні погрози, полний бардак – бренд рф, будувати антиутопію в реальному світі*;

- народу росії: *русня, народонаселеніє росії, хороший росіянин, постійно конфліктна цивілізація, внутрішній користувач, збірний путін, російський піпл, скрепна глубинка росії, рузкі люди*;

- попів-зрадників московського патріархату та їхніх дій: *Паша Мерседес, тимчасово окупована Києво-Печерська лавра московського патріархату*;

- російських пропагандистських каналів: *московитські пабліки, пропагандонські канали, подавати нову порцію попкорну, фабрика пропаганди, зомбомашина, z-канали, пропагандонський смітник, наддержжава*;

- часткової мобілізації в росії: *могілізація, тригер розвалу адміністративної системи Росії* (Дагестан має дати мобілізованих, проте Чечні й Москві це не потрібно);

- референдуму на захоплених землях, святкування цієї події: *крок відчаю, бал сатани*;

- російського інтернету та мереж: *путлернет* (автономний російський інтернет), *тристаграм* (автономна російська соцмережа, заміник соцмережі Інстаграм);

- причин війни: *денацифікація армії, демілітаризація України, освободять місто*;

- керівництва ЗСУ: *режисер російсько-української війни з українського боку* (Валерій Залужний);

- воєнно-політичних процесів, спостережених у росії, політичних поглядів представників країни-терористки: *дугініада* (версії вбивства Дар'ї Дугіної), *можна запастися попкорном* (спостерігати, як верхівка Росії свариться), *на думку рф, українські землі окуповані Києвом, ідея путіна «радянський союз 2:00»*.

Друга група лексики, очевидно, з етичного погляду, не має великої кількості репрезентантів, проте сформована цікавими лексичними одиницями, які іронічно чи навіть саркастично описують реакцію світу та лідерів різних країн на російську агресію в Україні, наприклад: *світ*

реагує кволо, російські газові гроші не пахнуть – смердять, Макрон взявся за старе (телефонує Путіну); *не зовсім дружній політик* (Шольц).

Найпоширенішими засобами творення воєнно-політичної лексики сміхового характеру слід визнати:

- метафори: *паралельний всесвіт, фабрика пропаганди, крок відчаю, бал сатани, світ реагує кволо* тощо;

- графічні засоби, що досить часто поєднані із словотвірними та іншомовними елементами: *рузкі люди, рф, ерефія, расія, расея, рашка, терраша, ідея путіна «радянський союз 2:00»* та ін.;

- енантіосемія: *країна процвітання, велика газова країна, хороший росіянин, наддержава*;

- варваризми: *російський піпл, орколенд, полний бардак, освобождают місто* тощо;

- трансформовані книжні та розмовні фразеологізми: *діставати з кишень ядерні погрози, подавати нову порцію попкорну, запастися попкорном, Макрон взявся за старе* та ін.;

- паронимазія: *могилізація, путлєрнет, тристаграм* тощо.

Принагідно зазначимо, що українська звитяга, як і сміхова культура, вплинула і на появу нових слів з комічним кодом в іноземних словниках. Так, І. Царьова фіксує такий лінгвальний факт: «В англійському сленгу з'явилося нове дієслово *ukrainied* – «зукраїнити». Воно описує суть становища, у якому опинилася росія після нападу на Україну. Автори онлайн-словника англійськомовного сленгу Urban Dictionary так описують суть нового слова: коли росія вдерлася до країни, а у відповідь отримала приниження на глобальному рівні. Приклад уживання: *росія була зукраїнена*»¹⁹.

ВИСНОВКИ

Дискурс військових експертів належить до військового дискурсу. Його адресантом є обізнана у військових справах людина, що прагне донести важливу інформацію про події на фронті до пересічного глядача (слухача, читача). Військовий експерт, звісно, орієнтований на офіційну та неофіційну інформацію, репрезентує аналітику, що претендує на об'єктивність і суб'єктивність. Основною функцією дискурсу військових експертів є формування сучасної картини світу українця, важливими рисами – міжчасовий актуальний характер, маскулінізм семантики, тісний зв'язок з іншими, суміжними за семантикою та лінгвістичними можливостями, дискурсами, стислість, лаконічність, недвозначність. Репрезентуючи себе як спеціаліста й

¹⁹ Царьова І. Російсько-українська війна (2014-2022): слова, які набули нових значень. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6318/13353-1?inline=1>

оцінюючи військову та воєнно-політичну ситуації в Україні, військовий експерт послуговується військовою та воєнно-політичною лексикою, проте прагне інтимізації в спілкуванні з адресатом – налагодженню тісного емоційного зв'язку з ним. Саме із цією характеристикою дискурсу військових експертів пов'язане активне вживання аналізованих різновидів лексики не лише об'єктивного, але й суб'єктивного спрямування.

Нейтралізуючи для сприйняття реципієнтом військові терміни, військовий експерт застосовує різні засоби створення комічного: метафори, різноманітні словотвірні засоби, засоби контрасту (оксюмори, енантіосемію, поєднання неологізмів та історизмів), алюзії, міжмовну омонімію, варваризми – і діє в межах тематичних груп, що оприявлюють комічне (гумористичне чи іронічно-сатиричне) ставлення до представників та дій ЗСУ й ворогів. Сміх постає як могутня зброя та свідчення незламності духу українців, що наближають кожен день до Перемоги.

Воєнно-політичну лексику розглянено як периферійну в межах політичної, але яка домінує в темний період війни й водночас у світлий для України час суб'єктивації у світовому просторі, становлення об'єднаної та сильної духом нації. У межах різновидів цієї лексики, що описують відносини між державами, які воюють, та що репрезентують глобальні міжнародні відносини на тлі російсько-української війни, спостережено засоби формування сміхового ефекту – метафори, енантіосемію, варваризми, трансформовані фразеологізми, паронوماзію, графіку. Сміхове вістря спрямоване передовсім на країну, яка розв'язала нікчемну війну – і тому сама нікчемна, смішна і заслуговує зневаги іронічним чи саркастичним словом.

Дослідження, вважаємо, є перспективним, бо зупинити еволюцію сміхового дискурсу, а тому й вивчення його, неможливо. Військовим же експертам слід висловити вдячність за емоційно-психологічну підтримку їхньої аудиторії та піклування словом про ЗСУ в перші місяці війни!

АНОТАЦІЯ

Період російсько-української війни оприявлює нові сміхові практики українського народу. Ідеться про дискурс військових експертів, його ознаки, конститутивні елементи, межі його інтимізувальної функції. Представлено тематичні групи військової та воєнно-політичної лексики із сміховим потенціалом та встановлено їхні лінгвальні параметри в дискурсі медіаекспертів.

Зроблено висновки, що сміховий ефект у дискурсах військових експертів активно виформовують лексичні, фразеологічні, словотвірні,

графічні засоби, а сам сміх на їхньому тлі виконує функцію ППО. Найпоширенішими засобами творення аналізованої військової лексики визнано метафори та словотвірні засоби. Воєнно-політична лексика сміхової орієнтації представлена найповніше метафорами та графічними засобам. Попри дискусійне ставлення до медіаекспертів у наш час стало зрозумілим, що, оперуючи зазначеними лінгвальними ресурсами, вони виконали позитивну функцію впливу на початку повномасштабного вторгнення.

Література

1. Бабич В. І. Стратегія інтимізації та тактики її реалізації в ідіодискурсах Р. Фроста та К. Сендберга (на матеріалі англومовного поетичного дискурсу модернізму). *Одеський лінгвістичний вісник*. 2016. Вип. 8. С. 7–10.
2. Байло Ю. В. Особливості поняття «військовий термін» (семантичний аспект). *Наукові записки НДУ імені М. Гоголя*. Філологічні науки. 2013. Кн. 3. С. 62–65.
3. Горлач М. І., Кремень В. Г. Політологія: наука про політику: підручник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 840 с.
4. Карабута О. Сучасна суспільно-політична лексика: семантико-структурний аспект. *Науковий вісник ХДУ*. Серія «Лінгвістика»: збірник наукових праць. Випуск 19. Херсон : Вид-во ХДУ. 2013. С. 54–57.
5. Корольова А. В. Типологія наративних кодів інтимізації в художньому тексті: монографія. К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. 267 с.
6. Корольова Т., Соріч Р., Александрова О. Військовий дискурс та особливості його перекладу. *Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського*. 2021. № 33. С. 369–384.
7. Кремінь Т. Новітні сленгізми-неологізми – мовне віддзеркалення війни. *Укрінформ: мультимедійна платформа іномовлення України*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3490258-novitni-slengizmineologizmi-movne-viddzerkalenna-vijni.html> (дата звернення: 18.09.2022).
8. Литовченко І. О. Уплив екстра- та інтралінгвальних чинників на розвиток військової лексики української мови. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Серія «Філологічні студії». 2014. Вип. 10. С. 75–83.
9. Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 253 с.
10. Сліпушко О. М. Політичний і фінансово-економічний словник. К. : Вид-во «Криниця», 1999. 389 с.
11. Снісаренко Я. Суспільно-політична лексика як специфічна лексична категорія. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2012. № 26. С. 136–149.

12. Сучасна політична лексика : енциклопед. словник-довідник / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.; за наук. ред. Хоми Н. М. Львів : Новий Світ-2000, 2015. 396 с.

13. Татаренко К. Лінгвістичні особливості висвітлення військового дискурсу (на прикладі АТО) у ЗМІ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. 2015. Вип. 56. С. 299–301.

14. Фурист Н. Структура інтимізації як мовленнєвого акту. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2009. Випуск 4. С. 269–273. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3657/Furyst.pdf?sequence=1>

15. Царьова І. Російсько-українська війна (2014–2022): слова, які набули нових значень. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6318/13353-1?inline=1> DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-99>

16. Шаранова Ю., Бесклетна О. Проблема класифікації англomовної військової лексики в парадигмі лінгвістичних досліджень. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Випуск 19. Том 2. С. 54-59. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.19.2.11>

17. Manik S. On Difficulties of Compiling Parallel Corpus of Socio-Political Terms. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2015. Vol. 198. P. 465–473. DOI:10.1016/j.sbspro.2015.07.467

Information about the authors:

Halaur Svitlana Petrivna,

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the General Linguistics

and Foreign Languages Department

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

24, Vitalii Hrytsaienko avenue, Poltava, 36011, Ukraine

Pedchenko Svitlana Oleksandrivna,

Associate Professor at the Department of the Ukrainian Language

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

2, Ostrogradski street, Poltava, 36000, Ukraine

Halaur Sofiia Pavlivna,

2nd year student

Institute of Security and Sociology

of Pomeranian University in Słupsk

22A, Arciszewskiego street, 76-200 Słupsk, Poland